

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ കിഷ്കിന്ധാകാണ്ഡേ

॥ പ്രഥമഃ സർഗഃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ശ്രീ രംഗരാമാനുജ മഹാദേശികൻ

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ പ്രഥമഃ സർഗഃ ॥

പമ്പായാ ദർശനേന ശ്രീരാമസ്യ വ്യാകുലത്വം ശ്രീരാമേണ ലക്ഷ്മണം
പ്രതി പമ്പാശോഭായാസ്തുത്രത്യാദീപനസാമഗ്ര്യാശ്ച വർണനം
ലക്ഷ്മണേന ശ്രീരാമസ്യ പ്രബോധനമൃഷ്യമൂകം ഗച്ഛന്തൗ തൗ ദ്വൗ
ഭ്രാതരൗ വീക്ഷ്യ സുഗ്രീവസ്യാൻയേഷാം ച വാനരാണാം ഭയം

സ താം പുഷ്കരിണീം ഗത്വാ
പദ്മോത്പലത്യാകുലാം |
രാമഃ സൗമിത്രിസഹിതോ
വിലലാപാകുലേന്ദ്രിയഃ ॥4.1.1 ॥

തത്ര ദൃഷ്ട്വൈവ താം ഹർഷാ -
ദിന്ദ്രിയാണി ചകമ്പിരേ |
സ കാമവശമാപന്നഃ
സൗമിത്രിമിദമബ്രവീത് ॥4.1.2 ॥

സൗമിത്രേ ശോഭതേ പമ്പാ
വൈദൂർയവിമലോദകാ |
ഘൃൽലപദ്മോത്പലവതീ
ശോഭിതാ വിവിധൈർദ്രുമൈഃ ॥4.1.3 ॥

സൗമിത്രേ പശ്യ പമ്പായാഃ
കാനനം ശുഭദർശനം |

യത്ര രാജന്തി ശൈലാ വാ
ദ്രുമാഃ സശിവരാ ഇവ ||4.1.4 ||

മാം തു ശോകാദിസന്തപ്ത -
മാധയഃ പീഡയന്തി വൈ |
ഭരതസ്യ ച ദുഃഖേന
വൈദേഹ്യാ ഹരണേന ച ||4.1.5 ||

ശോകാർതസ്യാപി മേ പമ്പാ
ശോഭതേ ചിത്രകാനനാ |
വ്യവകീർണാ ബഹുവിധൈഃ
പുഷ്പൈഃ ശീതോദകാ ശിവാ ||4.1.6 ||

നലിനൈരപി സംഹരണാ
ഹൃത്യർഥശുഭദർശനാ |
സർപവ്യാലാനുചരിതാ
മൃഗദ്വിജസമാകുലാ ||4.1.7 ||

അധികം പ്രവിഭാത്യേത -
ന്നീലപീതം തു ശാദ്വലം |
ദ്രുമാണാം വിവിധൈഃ പുഷ്പൈഃ
പരിസ്തോമൈരിവാർപിതം ||4.1.8 ||

പുഷ്പഭാരസമൃദ്ധാനി
ശിവരാണി സമന്തതഃ |
ലതാഭിഃ പുഷ്പിതാഗ്രാഭി -
രൂപഗുഡ്യാനി സർവതഃ ||4.1.9 ||

സുഖാനിലോഽയം സൗമിത്രേ
കാലഃ പ്രചുരമന്മഥഃ |

ഗന്ധവാൻ സുരദിർമാസോ
ഈതപുഷ്പഫലദ്രുമഃ ||4.1.10 ||

പശ്യ രൂപാണി സൗമിത്രേ
വനാനാം പുഷ്പശാലിനാം |
സൃജതാം പുഷ്പവർഷാണി
വർഷം തോയമുചാമിവ ||4.1.11 ||

പ്രസ്തരേഷു ച രമ്യേഷു
വിവിധാഃ കാനനദ്രുമഃ |
വായുവേഗപ്രചലിതഃ
പുഷ്പൈരവകിരന്തി ഗാം ||4.1.12 ||

പതിതൈഃ പതമാനൈശ്ച
പാദപണ്ഡമശ്ച മാരുതഃ |
കുസുമൈഃ പശ്യ സൗമിത്രേ
ക്രീഡതീവ സമന്തതഃ ||4.1.13 ||

വിക്ഷിപൻ വിവിധാഃ ശാഖാ
നഗാനാം കുസുമോത്കടാഃ |
മാരുതശ്ചലിതസ്ഥാനൈഃ
ഷട്പദൈരനുഗീയതേ ||4.1.14 ||

മത്തകോകിലസന്നാദൈ -
ർനർതയന്നിവ പാദപാൻ |
ശൈലകന്ദരനിഷ്ക്രാന്തഃ
പ്രഗീത ഇവ ചാനിലഃ ||4.1.15 ||

തേന വിക്ഷിപതാത്യർഥം
പവനേന സമന്തതഃ |

അമീ സംസക്തശാഖാഗ്രാ
ഗ്രഥിതാ ഇവ പാദപാഃ ||4.1.16 ||

സ ഏവ സുഖസംസ്തർശോ
വാതി ചന്ദനശീതലഃ |
ഗന്ധമദ്യവഹൻ പുൺയം
ശ്രമാപനയന്യോനിലഃ ||4.1.17 ||

അമീ പവനവിക്ഷിപ്താ
വിനദന്തീവ പാദപാഃ |
ഷട്പദൈരനുകുജദ്ഭി -
ർവനേഷു മധുഗന്ധിഷു ||4.1.18 ||

ഗിരിപ്രസ്ഥേഷു രമ്യേഷു
പുഷ്പവദ്ഭിർമനോരമൈഃ |
സംസക്തശിഖരാഃ ശൈലാ
വീരാജന്തി മഹാദ്രുമൈഃ ||4.1.19 ||

പുഷ്പസംഹരണശിഖരാ
മാരുതോത്ക്ഷേപചഞ്ചലാഃ |
അമീ മധുകരോത്തംസാഃ
പ്രഗീതാ ഇവ പാദപാഃ ||4.1.20 ||

സുപുഷ്പിതാംസ്തു പശ്യൈതാൻ
കർണികാരാൻ സമന്തതഃ |
ഹാടകപ്രതിസംഹരണാൻ
നരാൻ പീതാംബരാനിവ ||4.1.21 ||

അയം വസന്തഃ സൗമിത്രേ
നാനാവിഹഗനാദിതഃ |

സീതയാ വിപ്രഹീണസ്യ
ശോകസന്ദീപനോ മമ || 4.1.22 ||

മാം ഹി ശോകസമാക്രാന്തം
സന്താപയതി മൻമമഃ |
ഹൃഷ്ടം പ്രവദമാനശ്ച
സമാഹൃയതി കോകിലഃ || 4.1.23 ||

ഏഷ ദാത്യുഹകോ ഹൃഷ്ടോ
രമ്യേ മാം വനനിർത്യാരേ |
പ്രണദൻമൻമമാവിഷ്ടം
ശോചയിഷ്യതി ലക്ഷ്മണ || 4.1.24 ||

ശ്രുത്യൈതസ്യ പുരാ ശബ്ദ -
മാശ്രമസ്ഥാ മമ പ്രിയാ |
മാമാഹൃയ പ്രമുദിതാഃ
പരമം പ്രത്യനന്ദത || 4.1.25 ||

ഏവം വിചിത്രാഃ പതഗാ
നാനാരാവവിരാവിണഃ |
വൃക്ഷഗുൽമലതാഃ പശ്യ
സമ്പതന്തി സമന്തതഃ || 4.1.26 ||

വിമിശ്രോ വിഹഗാഃ പുംഭി -
രാത്മവ്യൂഹാഭിനന്ദിതാഃ |
ഭൃംഗരാജപ്രമുദിതാഃ
സൗമിത്രേ മധുരസ്വരാഃ || 4.1.27 ||

അന്യാഃ കൂലേ പ്രമുദിതാഃ
സംഘശഃ ശകുനാസ്ത്വിഹ |

ദാത്യഹരതിവിക്രമൈഃ
പുണ്യോകിലരുതൈരപി || 4.1.28 ||

സ്വനന്തി പാദപാശേഷേ
മമാനംഗപ്രദീപകാഃ |
അശോകസ്തബകാംഗാരഃ
ഷട്പദസ്വനനിഃസ്വനഃ || 4.1.29 ||

മാം ഹി പൽലവതാമ്രാർചി -
ർവസന്താഗ്നിഃ പ്രധക്ഷ്യതി |
നഹി താം സുകൃഷ്ണപക്ഷ്യാക്ഷീം
സുകേശീം മൃദുഭാഷിണീം || 4.1.30 ||

അപശ്യതോ മേ സൗമിത്രേ
ജീവിത്യേന്ധി പ്രയോജനം |
അയം ഹി രുചിരസ്തസ്യഃ
കാലോ രുചിരകാനനഃ || 4.1.31 ||

കോകിലാകുലസീമാന്തോ
ദധിതായാ മമാനഘ |
മൻമമായാസസംഭൂതോ
വസന്തഗുണവർധിതഃ || 4.1.32 ||

അയം മാം ധക്ഷ്യതി ക്ഷിപ്രം
ശോകാഗ്നിർനചിരാദിവ |
അപശ്യതസ്താം വനിതാം
പശ്യതോ രുചിരാൻ ഭൂമാൻ || 4.1.33 ||

മമായമാത്മപ്രഭവോ
ഭൂയസ്ത്വമുപയാസ്യതി |

അഭ്യശൃമാനാ വൈദേഹീ
ശോകം വർധയതീഹ മേ || 4.1.34 ||

ഭൃശൃമാനോ വസന്തശ്ച
സ്വേദസംസർഗദുഷകഃ |
മാം ഹി സാ മൃഗശാവാക്ഷീ
ചിന്താശോകബലാക്യുതം || 4.1.35 ||

സന്താപയതി സൗമിത്രേ
ക്രൂരശ്ചൈത്രവനാനിലഃ |
അമീ മയൂരാഃ ശോഭന്തേ
പ്രന്യത്യന്തസ്തതസ്തതഃ || 4.1.36 ||

സൈഃ പക്ഷൈഃ പവനോദ്ധൂതൈ -
ർഗവാക്ഷൈഃ സ്താടികൈരിവ |
ശിഖിനീഭിഃ പരിവൃതാ -
സ്ത ഏതേ മദമൂർച്ഛിതാഃ || 4.1.37 ||

മൻമമാഭിപരീതസ്യ
മമ മൻമമവർധനാഃ |
പശ്യ ലക്ഷ്മണ നൃത്യന്തം
മയൂരമുപന്യത്യതി || 4.1.38 ||

ശിഖിനീ മൻമമാർതൈഷാ
ഭർതാരം ഗിരിസാനുനി |
താമേവ മനസാ രാമാം
മയൂരോപ്യനുധാവതി || 4.1.39 ||

വിതത്യ രുചിരൗ പക്ഷൗ
രുതൈരുപഹസന്നിവ |

മയൂരസ്യ വനേ നൂനം
രക്ഷസാ ന ഹൃതാ പ്രിയാ ||4.1.40 ||

തസ്മാന്നൃത്യതി രദ്യേഷു
വനേഷു സഹ കാന്തയാ |
മമ ത്യയം വിനാ വാസഃ
പുഷ്പമാസേ സുദുഃസഹഃ ||4.1.41 ||

പശ്യ ലക്ഷ്മണ സംരാഗ -
സ്തിര്യഗ്യാനിഗതേഷ്യപി |
യദേഷാ ശിഖിനീ കാമാദ്
ഭർതാരമഭിവർതതേ ||4.1.42 ||

മമാപ്യേവം വിശാലാക്ഷീ
ജാനകീ ജാതസംഭ്രമാ |
മദനേനാഭിവർതതേ
യദി നാപഹൃതാ ഭവേത് ||4.1.43 ||

പശ്യ ലക്ഷ്മണ പുഷ്പാണി
നിഷ്പലാനി ഭവന്തി മേ |
പുഷ്പഭാരസമൃദ്ധാനാം
വനാനാം ശിശിരാത്യയേ ||4.1.44 ||

രുചിരാൺയപി പുഷ്പാണി
പാദപാനാമതിശ്രിയാ |
നിഷ്പലാനി മഹീം യാന്തി
സമം മധുകരോക്തൈഃ ||4.1.45 ||

നദന്തി കാമം ശകുനാ
മുദിതാഃ സംഘശഃ കലം |

ആഹ്വയന്ത ഇവാൻയോൻയം
കാമോൻമാദകരാ മമ ||4.1.46 ||

വസന്തോ യദി തത്രാപി
യത്ര മേ വസതി പ്രിയാ |
നൂനം പരവശാ സീതാ
സാപി ശോചത്യഹം യഥാ ||4.1.47 ||

നൂനം ന തു വസന്തസ്തം
ദേശം സ്സൃശതി യത്ര സാ |
കഥം ഹ്യസിതപദ്മാക്ഷീ
വർതയേത് സാ മയാ വിനാ ||4.1.48 ||

അഥവാ വർതതേ തത്ര
വസന്തോ യത്ര മേ പ്രിയാ |
കിം കരിഷ്യതി സുശ്രോണീ
സാ തു നിർഭർത്സിതാ പരൈഃ ||4.1.49 ||

ശ്യാമാ പദ്മപലാശാക്ഷീ
മൃദുഭാഷാ ച മേ പ്രിയാ |
നൂനം വസന്തമാസാദ്യ
പരിത്യക്ഷ്യതി ജീവിതം ||4.1.50 ||

ദ്യൗഃ ഹി ഹൃദയേ ബുദ്ധി -
ർമമ സമ്പരിവർതതേ |
നാലം വർതയിതും സീതാ
സാധ്വീ മദ്വിരഹം ഗതാ ||4.1.51 ||

മയി ഭാവോ ഹി വൈദേഹ്യാ -
സ്തന്ത്യതോ വിനിവേശിതഃ |

മമാപി ഭാവഃ സീതായാം
സർവമാ വിനിവേശിതഃ ||4.1.52 ||

ഏഷ പുഷ്പവഹോ വായുഃ
സുഖസ്സർശോ ഹിമാവഹഃ |
താം വിചിന്തയതഃ കാന്താം
പാവകപ്രതിമോ മമ ||4.1.53 ||

സദാ സുഖമഹം മന്യേ
യം പുരാ സഹ സീതയാ |
മാരുതഃ സ വിനാ സീതാം
ശോകസഞ്ജനനോ മമ ||4.1.54 ||

താം വിനാമ വിഹംഗോസൗ
പക്ഷീ പ്രണദിതസ്തദാ |
വായസഃ പാദപഗതഃ
പ്രഹൃഷ്ടമദികുജ്ജതി ||4.1.55 ||

ഏഷ വൈ തത്ര വൈദേഹ്യാ
വിഹഗഃ പ്രതിഹാരകഃ |
പക്ഷീ മാം തു വിശാലാക്ഷ്യാഃ
സമീപമുപനേഷ്യതി ||4.1.56 ||

പശ്യ ലക്ഷ്മണ സന്നാദം
വനേ മദവിവർധനം |
പുഷ്പിതാഗ്രേഷു വൃക്ഷേഷു
ദ്വിജാനാമവകുജ്ജതാം ||4.1.57 ||

വിക്ഷിപ്താം പവനേനൈതാ -
മസൗ തിലകമഞ്ജരിം |

ഷട്പദഃ സഹസാഭ്യേതി
മദോദ്ധുതാമിവ പ്രിയാം || 4.1.58 ||

കാമിനാമയമത്യന്ത -
മശോകഃ ശോകവർധനഃ |
സ്തബ്ധകൈഃ പവനോത്ക്ഷിപ്തൈ -
സ്തൂർജയന്നിവ മാം സ്ഥിതഃ || 4.1.59 ||

അമീ ലക്ഷ്മണ ദൃശ്യന്തേ
ചൂതാഃ കുസുമശാലിനഃ |
വിഭ്രമോത്സികൃതമനസഃ
സാംഗരാഗാ നരാ ഇവ || 4.1.60 ||

സൗമിത്രേ പശ്യ പമ്പായാ -
ശ്ചിത്രാസു വനരാജിഷു |
കിന്നരാ നരശാർദൂല
വിചരന്തി യതസ്തതഃ || 4.1.61 ||

ഇമാനി ശുഭഗന്ധീനി
പശ്യ ലക്ഷ്മണ സർവശഃ |
നലിനാനി പ്രകാശന്തേ
ജലേ തരുണസൂര്യവത് || 4.1.62 ||

ഏഷാ പ്രസന്നസലിലാ
പദ്മനീലോത്പലായുതാ |
ഹംസകാരണ്ഡവാകീർണാ
പമ്പാ സൗഗന്ധികായുതാ || 4.1.63 ||

ജലേ തരുണസൂര്യായൈഃ
ഷട്പദാഹതകേസരൈഃ |

പങ്കജൈഃ ശോഭതേ പമ്പാ
സമന്താദഭിസംവൃതാ || 4.1.64 ||

ചക്രവാകയുതാ നിത്യം
ചിത്രപ്രസ്ഥവനാന്തരാ |
മാതംഗമൃഗയുമൈശ്വ
ശോഭതേ സലിലാർമിഭിഃ || 4.1.65 ||

പവനാഹതവേഗാഭി -
രൂർമിഭിർവിമലേന്ദ്രസി |
പങ്കജാനി വിരാജന്തേ
താഡ്യമാനാനി ലക്ഷ്മണ || 4.1.66 ||

പദ്മപത്രവിശാലാക്ഷീം
സതതം പ്രിയപങ്കജാം |
അപശ്യതോ മേ വൈദേഹീം
ജീവിതം നാഭിരോചതേ || 4.1.67 ||

അഹോ കാമസ്യ വാമത്വം
യോ ഗതാമപി ദുർലഭാം |
സ്മാരയിഷ്യതി കൽയാണീം
കൽയാണതരവാദിനീം || 4.1.68 ||

ശക്യാ ധാരയിതും കാമോ
ദവേദദ്യാഗതോ മയാ |
യദി ദൂയോ വസന്തോ മാം
ന ഹന്യാത് പുഷ്പിതദ്രുമഃ || 4.1.69 ||

യാനി സു രമണീയാനി
തയാ സഹ ദവന്തി മേ |

താൻയേവാരമണീയാനി
ജായന്തേ മേ തയാ വിനാ || 4.1.70 ||

പദ്മകോശപലാശാനി
ദ്രഷ്ടും ദൃഷ്ടിർഹി മന്യതേ |
സീതായാ നേത്രകോശാഭ്യാം
സദ്യശാനീതി ലക്ഷ്മണ || 4.1.71 ||

പദ്മകേസരസംസൃഷ്ടോ
വൃക്ഷാന്തരവിനിഃസൃതഃ |
നിഃശ്വാസ ഇവ സീതായാ
വാതി വായുർമനോഹരഃ || 4.1.72 ||

സൗമിത്രേ പശ്യ പമ്പായാ
ദക്ഷിണേ ഗിരിസാനുഷു |
പുഷ്പിതാം കർണികാരസ്യ
യഷ്ടിം പരമശോഭിതാം || 4.1.73 ||

അധികം ശൈലരാജ്ഞീയം
ധാതുഭിസ്തു വിഭൂഷിതഃ |
വിചിത്രം സൃജതേ രേണും
വായുവേഗവിഘട്ടിതം || 4.1.74 ||

ഗിരിപ്രസ്ഥാന്തൂ സൗമിത്രേ
സർവതഃ സമ്പ്രപുഷ്പിതൈഃ |
നിഷ്പത്രൈഃ സർവതോ രചൈഃ
പ്രദീപ്താ ഇവ കിംശുകൈഃ || 4.1.75 ||

പമ്പാതീരരുഹാശ്ചേമേ
സംസീകൃതാ മധുഗന്ധിനഃ |

മാലതീമൽലികാപദ്മ -

കരവീരാശ്ച പുഷ്പിതാഃ || 4.1.76 ||

കേതകൃഃ സിന്ദുവാരാശ്ച

വാസന്ത്യശ്ച സുപുഷ്പിതാഃ |

മാധവ്യോ ഗന്ധപൂർണാശ്ച

കുന്ദഗുൽമാശ്ച സർവശഃ || 4.1.77 ||

ചിരിബിൽവാ മധുകാശ്ച

വഞ്ജുലാ ബകുലാസ്തമാ |

ചമ്പകാസ്തീലകാശ്ചൈവ

നാഗവൃക്ഷാശ്ച പുഷ്പിതാഃ || 4.1.78 ||

പദ്മകാശ്ചൈവ ശോഭന്തേ

നീലാശോകാശ്ച പുഷ്പിതാഃ |

ലോധാശ്ച ഗിരിപൃഷ്ഠേഷു

സിംഹകേസരപിണ്ണരാഃ || 4.1.79 ||

അങ്കോലാശ്ച കുരണ്ടാശ്ച

ചൂർണകാഃ പാരിഭദ്രകാഃ |

ചൂതാഃ പാടലയശ്ചാപി

കോവിദാരാശ്ച പുഷ്പിതാഃ || 4.1.80 ||

മുചുകുന്ദാർജുനാശ്ചൈവ

ദൃശ്യന്തേ ഗിരിസാനുഷു |

കേതകോദാലകാശ്ചൈവ

ശിരീഷാഃ ശിംശപാ ധവാഃ || 4.1.81 ||

ശാൽമൽയഃ കിംശുകാശ്ചൈവ

രക്താഃ കുരവകാസ്തമാ |

തിനിശാ നകൃതമാലാശ്ച
ചന്ദനാഃ സ്യന്ദനാസ്തഥാ || 4.1.82 ||

ഹിന്താലാസ്തീലകാശ്ചൈവ
നാഗവൃക്ഷാശ്ച പുഷ്പിതാഃ |
പുഷ്പിതാൻ പുഷ്പിതാഗ്രാഭി -
ർലതാഭിഃ പരിവേഷിതാൻ || 4.1.83 ||

ദ്രുമാൻ പശ്യേഹ സൗമിത്രേ
പമ്പായാ രുചിരാൻ ബഹുൻ |
വാതവിക്ഷിപ്തവിടപാൻ
യഥാസന്നാൻ ദ്രുമാനിമാൻ || 4.1.84 ||

ലതാഃ സമനുവർത്തന്തേ
മത്താ ഇവ വരസ്തീയഃ |
പാദപാത് പാദപം ഗച്ഛ -
ഞ്ശൈലാച്ഛൈലം വനാദ് വനം || 4.1.85 ||

വാതി നൈകരസാസ്യാദ -
സജോദിത ഇവാനിലഃ |
കേചിത് പർയാപ്തകുസുമാഃ
പാദപാ മധുഗന്ധിനഃ || 4.1.86 ||

കേചിൻമുകുലസംവീതാഃ
ശ്യാമവർണാ ഇവാബഭുഃ |
ഇദം മൃഷ്ടമിദം സ്യാദു
പ്രഹുൽലമിദമിത്യപി || 4.1.87 ||

രാഗരക്തോ മധുകരഃ
കുസുമേഷ്യേവ ലീയതേ |

നിലീയ പുനരുത്പത്യ
 സഹസാന്യത്ര ഗച്ഛതി |
 മധുലുണ്യോ മധുകരഃ
 പമ്പാതീരദ്രുമേഷ്യസൗ || 4.1.88 ||

ഇയം കുസുമസംഘാതൈ -
 രൂപസ്തീർണാ സുഖാകൃതാ |
 സ്വയം നിപതിതൈർഭൂമിഃ
 ശയനപ്രസ്തരൈരിവ || 4.1.89 ||

വിവിധാ വിവിധൈഃ പുഷ്പൈ -
 സ്തൈരേവ നഗസാനുഷു |
 വിസ്തീർണാഃ പീതരക്താഭാഃ
 സൗമിത്രേ പ്രസ്തരാഃ കൃതാഃ || 4.1.90 ||

ഹിമാന്തേ പശ്യ സൗമിത്രേ
 വൃക്ഷാണാം പുഷ്പസംഭവം |
 പുഷ്പമാസേ ഹി തരവഃ
 സംഘർഷാദിവ പുഷ്പിതാഃ || 4.1.91 ||

ആഹ്യയന്ത ഇവാന്യോന്യം
 നഗാഃ ഷട്പദനാദിതാഃ |
 കുസുമോത്തംസവിടപാഃ
 ശോഭന്തേ ബഹു ലക്ഷ്മണ || 4.1.92 ||

ഏഷ കാരണ്യവഃ പക്ഷീ
 വിഗാഹ്യ സലിലം ശുഭം |
 രമതേ കാന്തയാ സാർധം
 കാമമുദ്ദീപയന്നിവ || 4.1.93 ||

മന്ദാകിൻയാസ്തു യദിദം
 രൂപമേതൻമനോരമം |
 സ്ഥാനേ ജഗതി വിഖ്യാതാ
 ഗുണാസ്തസ്യ മനോരമാഃ ||4.1.94 ||

യദി ദൃശ്യേത സാ സാധ്വീ
 യദി ചേഹ വസേമഹി |
 സ്വഹയേയം ന ശക്രായ
 നായോധ്യായൈ രഘുത്തമ ||4.1.95 ||

ന ഹ്യേവം രമണീയേഷു
 ശാദ്വലേഷു തയാ സഹ |
 രമതോ മേ ദവേച്ചിന്താ
 ന സ്വഹാൻയേഷു വാ ദവേത് ||4.1.96 ||

അമീ ഹി വിവിധൈഃ പുഷ്പൈ -
 സ്തരവോ വിവിധച്ഛദാഃ |
 കാനന്വേസ്മിൻ വിനാ കാന്താം
 ചിന്താമുത്പാദയന്തി മേ ||4.1.97 ||

പശ്യ ശീതജലാം ചേമാം
 സൗമിത്രേ പുഷ്പരായുതാം |
 ചക്രവാകാനുചരിതാം
 കാരണ്ഡവനിഷേവിതാം ||4.1.98 ||

പ്ലവൈഃ ക്രൗഞ്ചൈശ്ച സമ്പൂർണാം
 മഹാമൃഗനിഷേവിതാം |
 അധികം ശോഭതേ പമ്പാ
 വികുജ്ജദ്ദിർവിഹംഗമൈഃ ||4.1.99 ||

ദീപയന്തീവ മേ കാമം
 വിവിധാ മുദിതാ ദ്വിജാഃ |
 ശ്യാമാം ചന്ദ്രമുഖീം സ്മൃത്യാ
 പ്രിയാം പദ്മനിഭക്ഷണാം || 4.1.100 ||

പശ്യ സാനുഷു ചിത്രേഷു
 മൃഗീഭിഃ സഹിതാൻ മൃഗാൻ |
 മാം പുനർമൃഗശാവാക്ഷ്യാ
 വൈദേഹ്യാ വിരഹീകൃതം |
 വ്യഥയന്തീവ മേ ചിത്തം
 സഞ്ചരന്തസ്തതസ്തതഃ || 4.1.101 ||

അസ്തിൻ സാനുനി രദ്യേ ഹി
 മത്തദ്വിജഗണാകുലേ |
 പശ്യേയം യദി താം കാന്താം
 തതഃ സ്വസ്തി ഭവേൻമമ || 4.1.102 ||

ജീവേയം ഖലു സൗമിത്രേ
 മയാ സഹ സുമധ്യമാ |
 സേവേത യദി വൈദേഹീ
 പമ്പായാഃ പവനം ശുഭം || 4.1.103 ||

പദ്മസൗഗന്ധികവഹം
 ശിവം ശോകവിനാശനം |
 ധന്യാ ലക്ഷ്മണ സേവന്തേ
 പമ്പായാ വനമാരുതം || 4.1.104 ||

ശ്യാമാ പദ്മപലാശാക്ഷീ
 പ്രിയാ വിരഹിതാ മയാ |

കഥം ധാരയതി പ്രാണാൻ
വിവശാ ജനകാത്മജാ ||4.1.105 ||

കിം നു വക്ഷ്യാമി ധർമജ്ഞം
രാജാനം സത്യവാദിനം |
ജനകം പുഷ്ടസീതം തം
കുശലം ജനസംസദി ||4.1.106 ||

യാ മാമനുഗതാ മന്ദം
പിത്രാ പ്രസ്ഥാപിതം വനം |
സീതാ ധർമം സമാസ്ഥായ
ക്വ നു സാ വർത്തതേ പ്രിയാ ||4.1.107 ||

തയാ വിഹീനഃ കൃപണഃ
കഥം ലക്ഷ്മണ ധാരയേ |
യാ മാമനുഗതാ രാജ്യാദ്
ഭൃഷ്ടം വിഹതചേതസം ||4.1.108 ||

തച്ചാർവഞ്ചിതപദ്മാക്ഷം
സുഗന്ധി ശുഭമവ്രണം |
അപശ്യതോ മുഖം തസ്യഃ
സീദതീവ മതിർമമ ||4.1.109 ||

സ്മിതഹാസ്യാന്തരയുതം
ഗുണവൻമധുരം ഹിതം |
വൈദേഹ്യാ വാക്യമതുലം
കദാ ശ്രോഷ്യാമി ലക്ഷ്മണ ||4.1.110 ||

പ്രാപ്യ ദുഃഖം വനേ ശ്യാമാ
മാം മൻമഥവികർശിതം |

നഷ്ടദുഃഖേവ ഹൃഷ്ടേവ
സാധ്വീ സാധ്വദ്യഭാഷത ||4.1.111 ||

കിം നു വക്ഷ്യാമ്യയോധ്യായാം
കൗസൽയാം ഹി നൃപാത്മജ |
ക്വ സാ സ്തൂഷേതി പൃച്ഛന്തിം
കഥം ചാപി മനസിനീം ||4.1.112 ||

ഗച്ഛ ലക്ഷ്മണ പശ്യ ത്വം
ഭരതം ഭ്രാതൃവത്സലം |
നഹൃഹം ജീവിതും ശക്ത -
സ്താമൃതേ ജനകാത്മജാം ||4.1.113 ||

ഇതി രാമം മഹാത്മാനം
വിലപന്തമനാഥവത് |
ഉവാച ലക്ഷ്മണോ ഭ്രാതാ
വചനം യുക്തമവ്യയം ||4.1.114 ||

സംസ്തംഭ രാമ ഭദ്രം തേ
മാ ശുചഃ പുരുഷോത്തമ |
നേദൃശാനാം മതിർമന്ദാ
ഭവത്യകലുഷാത്മനാം ||4.1.115 ||

സ്യുത്വാ വിയോഗജം ദുഃഖം
ത്യജ സ്നേഹം പ്രിയേ ജനേ |
അതിസ്നേഹപരിഷ്യാംഗാദ്
വർതിരാർദ്രാപി ഭഹൃതേ ||4.1.116 ||

യദി ഗച്ഛതി പാതാലം
തതോദ്യധികമേവ വാ |

സർവമാ രാവണസ്താത
ന ഭവിഷ്യതി രാഘവ ||4.1.117 ||

പ്രവൃത്തിർലഭ്യതാം താവത്
തസ്യ പാപസ്യ രക്ഷസഃ |
തതോ ഹാസ്യതി വാ സീതാം
നിയനം വാ ഗമിഷ്യതി ||4.1.118 ||

യദി യാതി ദിതേർഗർഭം
രാവണം സഹ സീതയാ |
തത്രാപ്യേനം ഹനിഷ്യാമി
ന ചേദ് ദാസ്യതി മൈമിലീം ||4.1.119 ||

സ്യാന്മൃഗം ഭദ്രം ഭജസ്യാർയ
ത്യജ്യതാം കൃപണാ മതിഃ |
അർഥോ ഹി നഷ്ടകാർയാർഥൈ -
രയതേനാധിഗമ്യതേ ||4.1.120 ||

ഉത്സാഹോ ബലവാനാർയ
നാസ്ത്യുത്സാഹാത് പരം ബലം |
സോത്സാഹസ്യ ഹി ലോകേഷു
ന കിഞ്ചിദപി ദുർലഭം ||4.1.121 ||

ഉത്സാഹവന്തഃ പുരുഷാ
നാവസീദന്തി കർമസു |
ഉത്സാഹമാത്രമാശ്രിത്യ
പ്രതിലപ്ത്യാമ ജാനകീം ||4.1.122 ||

ത്യജ്യതാം കാമവൃത്തത്വം
ശോകം സന്യസ്യ പൃഷ്ടതഃ |

മഹാത്മാനം കൃതാത്മാന -
മാത്മാനം നാവബുധ്യസേ ||4.1.123 ||

ഏവം സംബോധിതസ്തേന
ശോകോപഹതചേതനഃ |
ത്യജ്യ ശോകം ച മോഹം ച
രാമോ ധൈര്യമുപാഗമത് ||4.1.124 ||

സോദ്യതിക്രാമദവ്യഗ്ര -
സ്താമചിന്ത്യപരാക്രമഃ |
രാമഃ പമ്പാം സുരുചിരാം
രദ്യാം പാരിപ്ലവദ്രുമാം ||4.1.125 ||

നിരീക്ഷമാണഃ സഹസാ മഹാത്മാ
സർവം വനം നിർത്യാരകന്ദരം ച |
ഉദ്വിഗ്നചേതാഃ സഹ ലക്ഷ്മണേന
വിചാർയ ദുഃഖോപഹതഃ പ്രതസ്ഥേ ||4.1.126 ||

തം മത്തമാതംഗവിലാസഗാമീ
ഗച്ഛന്തമവ്യഗ്രമനാ മഹാത്മാ |
സ ലക്ഷ്മണോ രാഘവമിഷ്ടചേഷ്ടോ
രരക്ഷ ധർമ്മേണ ബലേന ചൈവ ||4.1.127 ||

താവൃഷ്യമുകന്ധ്യ സമീപചാരി
ചരൻ ദദർശാദ്ഭൂതദർശനീയൗ |
ശാഖാമൃഗാണാമധിപസ്തരസ്യീ
വിതത്രസേ നൈവ വിചേഷ്ട ചേഷ്ടാം ||4.1.128 ||

സ തൗ മഹാത്മാ ഗജമന്ദഗാമീ
ശാഖാമൃഗസ്തത്ര ചരംശ്ചരന്തൗ |

ദൃഷ്ട്യാ വിഷാദം പരമം ജഗാമ

ചിന്താപരീതോ ഭയഭാരഭഗ്നഃ ||4.1.129 ||

തമാശ്രമം പുണ്യസുഖം ശരൺയം

സദൈവ ശാഖാമൃഗസേവിതാന്തം |

ത്രസ്താശ്ച ദൃഷ്ട്യാ ഹരയോദിജിമു -

ർമഹൗജസൗ രാഘവലക്ഷ്മണൗ തൗ ||4.1.130 ||

|| ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ

കിഷ്കിന്ധാകാണ്ഡേ പ്രഥമഃ സർഗഃ ||